

Lignosers vintervärden i gestaltningar

– Bark, habitus och placering

Aesthetic values of trees and shrubs during the winter months

Linn Karlin

Prunus maackii 'Copper'

Lignosers vintervärden i gestaltningar

– Bark, habitus och placering

Aesthetic values of trees and shrubs during the winter months

Linn Karlin

Handledare: Frida Andreasson, SLU, Institutionen för Landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Patrick Bellan, SLU, Institutionen för Landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Självständigt arbete i landskapsarkitektur, G2E - Trädgårdsingenjör: design – kandidatprogram

Kurskod: EX0847

Program: Trädgårdsingenjör: design - kandidatprogram

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2019

Samtliga bilder är tagna av: Linn Karlin, 2018/2019

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Bark, vintervärde, habitus, vinterträdgård, gestaltning, lignos, barkfärg och vinterkomposition

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Sammanfattning

I Sverige är en stor del av året belagt i vintermörker och den lövade säsongen hos lignoser är kort. Att få uppleva en trädgård i sin fulla vinterskrud kan lysa upp även de mörkaste av dagar. I Sverige är det dock få som får uppleva en vit vinter. Istället beskrivs årstiden vanligen som grå och nyansfattig där de lövfällda träden står som nakna skelett i trädgårdarna. Något som ofta glöms att nämna är de tillfällen som vintern faktiskt bär med sig. Det är exempelvis då lignoser visar upp karaktärer som barkfärg, barkstruktur, habitus och grenverk.

I denna litteraturstudie får man fördjupa sin kunskap om barks olika prydnadsvärden och hur de kan användas i syfte att skapa en vinterkomposition. Det tas även upp hur man genom bland annat placeringar, färgval, växtkombinationer kan påverka uppfattningen av barken, samt plantering i dess helhet. Ett urval av lövfällande lignoser med dekorativ bark eller utmärkande habitus har resulterat i en växtlista.

Detta arbete bidrar med flera förslag över hur man kan använda sig av bark och andra vintervärden för att skapa en vinterträdgård. I slutändan är det dock upp till en själv att fatta besluten och avgöra vad man tycker är vackert.

Abstract

In Sweden, a large part of the year is covered in darkness and so the leafy season of deciduous trees is short. Experiencing a garden in its full winter cover can illuminate even the darkest of days. In Sweden, however, few are those who get to experience a snow filled winter. Instead, the season is usually described as grey and dull where the deciduous trees stand like bare skeletons in the gardens. Something that is often forgotten to mention are the occasions that winter continuous on. This is, for example, when deciduous trees show characteristics such as bark colour, bark structure, habitus and branching.

In this literature study, one will deepen their knowledge of the various ornamental values of bark and how it can be used to create a winter composition. It also addresses how placements, colour choices, plant combinations and much more can affect the perception of the bark, and planting in its entirety. A selection of deciduous trees with decorative barks or distinctive habitus can be found in a plant list.

This work contributes with several suggestions on how to use the bark and other winter values to create a winter garden. In conclusion, it is up to each individual to decide on what to use depending on what one thinks is beautiful.

Innehållsförteckning

1.	Inledning	6
1.1	Bakgrund	6
1.1.2	Träd och buskars vintervärden	6
1.2	Syfte och frågeställningar	7
1.3	Avgränsning	7
1.4	Begreppsdefinition	7
2.	Material och metod	8
3.	Litteraturstudie	9
3.1	Barkens prydnadsvärde	9
3.1.2	Barkfärg	9
3.1.3	Avflagnande bark	11
3.1.4	Lenticeller	12
3.2	Habitus	13
3.3	Andra vintervärden	14
3.4	Placering av lignoser i trädgården	15
3.4.2	Användning och kombination	15
3.4.2.1	Kontraster	16
3.4.2.1.1	Växtkombinationer	16
3.4.2.1.2	Färg	16
3.4.2.1.3	Strukturer	17
4.	Resultat	18
4.1	Observationer	18
4.1.2	Bilder	18
4.1.2.1	Solljus	18
4.1.2.2	Väder och årstider	19
4.1.2.3	Barkfärg, barkstruktur och avstånd	20
4.2	Växtlista	23
4.3	Sammanställt resultat	27
5.	Diskussion	28
5.1	Vintervärden	28
5.1.2	Bark och habitus	28
5.1.3	Exponering och placering	29
5.2	Metoddiskussion	30
6.	Slutsats	31

7. Källförteckning	32
--------------------------	----

1. Inledning

1.1 Bakgrund

En trädgård kan vara minst lika uppseendeväckande under vintern som den är om sommaren. Allt som krävs är planering och fantasi, då kan trädgården inkludera ett flertal vinterkvalitéer utan allt för stora utgifter. Det finns träd och buskar som inte endast utgör en grönskande stomme i en trädgård på sommaren, utan på vintern bidra med intressanta miljöer som kan förgyllas av snygg stam med vacker bark (Landerholm 2012; Palmstierna & Johanson 1999; Pollet 2017). Andra lövfällande lignoser har årsskott med fantastiska färger som lyfts på vintern när solen skiner på dem. Lignoser kan ha andra vinterkvalitéer som attraktiva fruktställningar och vinterblomning. Fukt som pryder träd och buskar under vintern sitter ofta kvar från hösten, de kan dock vara lika estetiskt värdefulla vintertid som de är under hösten (Palmstierna & Johanson 1999; Pollet 2017). Vinterblommande buskar och träd behöver inte vara visuellt tilltalande, utan kan också beröra andra sinnen genom exempelvis doft. Städsegröna lignoser har också en viktig roll under vintern. De kan användas för att förstärka vissa karaktärer eller fånga betraktarens uppmärksamhet genom ett vackert habitus (Pollet 2017).

1.1.2 Träd och buskars vintervärden

I Sverige är en stor del av året i vintermörker och den lövade säsongen hos lignoser är kort. Växterna är försatta i dvala under en längre period och det kan ta upp till 6 månader innan våren sätter fart och bidrar med grönska (Folkesson, Sjöman & Brising 2015; Palmstierna & Johanson 1999). Trots detta är det lätt att i val av exempelvis träd fastna vid prydnadsaspekter som bladfärg eller blomning (Landerholm 2012). Vilket uttryck och estetiskt värde har träden och buskarna sedan när vinter nalkas? Vissa i Sverige får uppleva sin trädgård i full vinterskrud, där lignoserna bildar vita kuddar med frost och snötäckta grenar. För andra trädgårdsägare står många lövfällda lignoser som nakna skelett i vintermörkret (Palmstierna & Johanson 1999).

Författarna Folkesson, Sjöman & Brising (2015) lyfter fram hälsans koppling till årstider. De förklarar att människor blir lättare nedstämda under vinterhalvåret. Bristen på solljus nämns som en faktor till nedstämdheten under vintern. Nedstämdhet och bristande solljus gör färg till en viktig spelare i trädgården på vintern. Dock finns det även fördelar med få färger och nyanser (Folkesson, Sjöman & Brising 2015; Palmstierna & Johanson 1999). Mindre färg på växterna under vintern medför till ett lugn som inte hittas under de andra årstiderna. Färre växter står i rampljuset och konkurrerar om uppmärksamheten med sina blommor och sitt bladverk. Detta bidrar till att trädgårdsägare kan glädjas åt de få värden som uppenbarar sig under vintern (Pollet 2017). Det kan exempelvis vara doften hos de vinterblommande buskarna, stammarnas vackra färger eller bären med olika färger (Buffin 2005; Pollet 2017). Städsegröna växter spelar en stor roll på vintern och bidrar med en grön stomme året om som kan lyfta de andra växterna (Pollet 2017; Toomer 2005). Trots de olika vintervärden som finns rangordnas vanligen de andra årstiderna högre än vintern av trädgårdsägare (Clarke 1986). Grå och nyansfattig är ord som vanligen används för att beskriva snöfattiga miljöer under vintern (Folkesson, Sjöman & Brising 2015). Även blek och färglös, samt blöt och kall är begrepp som uttrycker uppfattningen av vintermånaderna. Då kylan och vinter nalkas kan det även anas sjukdomstider, detta gör att många föredrar att stanna inomhus i värme (Clarke 1986). Att vintern vanligen är blöt, kall och mörk är yttre faktorer som ej går att påverka. Dock finns det alla möjligheter att kunna skapa en plantering som är häpnadsväckande och sevärd under vintern (Buffin 2005; Clarke 1986; Folkesson, Sjöman & Brising 2015; Lancaster 1991; Landerholm 2012; Palmstierna & Johanson 1999; Pollet 2017). Genom att acceptera vintern och nyttja de faktorer som den medför kan man lyfta fram karaktärer hos lignoser som annars blir förbisedda. Lignosers nakna skelett behöver alltså inte vara något dåligt, utan kan vara en möjlighet.

Vintern skapar ett tillfälle att beskåda och njuta av lignosernas karaktärer som barkfärg, barkstruktur, habitus, grenverk (Landerholm 2012, Palmstierna & Johanson 1999, Pollet 2017). Dessa kan sedan tillsammans med andra växters vintervärden användas för att skapa en sevärd park eller trädgård under vintern (Pollet 2017).

1.2 Syfte och frågeställningar

Detta arbete syftar till att ge en djupare kunskap om hur lignoser med sin bark och sitt habitus kan bidra med ett ökat vintervärde i villaträdgårdar. Det ska även tas upp hur olika aspekter så som placering och kombinationer av exempelvis vintervärden, strukturer och färger kan användas för att påverka en vinterkompositionens uttryck. Genom en litteraturstudie har nedanstående frågeställning besvarats.

- Vilka aspekter kan man tänka på vid planerandet av en vinterträdgård?

Arbetet syftar också till att komma med förslag på träd och buskar för växtzon 3 eller högre, som kan bidra med vintervärde. Arbetet kommer utgå ifrån växtzon 3 då hösten och vinter varar under en längre period i norra Sverige.

- Vad finns det för lövfällande lignoser som med sin bark och sitt habitus kan bidra till ett ökat vintervärde i villaträdgårdar?

Utifrån ovanstående frågeställning har en växtlista tagits fram.

1.3 Avgränsning

Aspekter som kan tänkas på vid planerandet av en vinterträdgård kommer endast ta hänsyn till estetik och inte ståndortskrav. Lignosers värden kommer också endast innefatta de estetiska.

Växtlistan är fokuserad på de lignoser som finns tillgängliga på de svenska plantskolorna och är härdiga i zon 3 eller uppåt. Lignoser med vintervärde som inte är härdiga i zon 3 och uppåt kan förekomma i litteraturstudien som ett komplement till fakta. Lignoser med andra vintervärden än dekorativ bark eller utmärkande habitus kommer inkluderas i texten men kommer inte synliggöras i växtlistan. Exempel på sådana vintervärden är de lignoser som är städsegröna, har vinterblomning, doft eller bär. Lignosernas ståndortskrav kommer inte tas upp i denna studie.

1.4 Begreppsdefinition

Buskträd – Ett flerstamigt mindre träd eller stor buske som börjat stammats upp.

Habitus – Lignosens övergripande växtsätt, exempelvis kompakt rundad buske,

Vintervärde – Attraktiva karaktärer som pryder lignoser under vintern, till exempel barkstrukturer, barkfärg, habitus, vinterblomning med mera.

Vinterträdgård – En trädgård som har en stor prydnad under vintern.

2. Material och metod

Arbetet bygger på en litteraturstudie som har genomförts utifrån vintervärden hos lignoser och hur man kan tänka vid planerandet av en vinterträdgård. Karaktärerna hos lignoser som litteraturstudien främst utgår från är dekorativ bark, som exempelvis vacker färg, glansighet, avflagning, uppspruckenhet, lenticeller eller någon annan barkstruktur som tillför ett prydnadsvärde till trädgården. Det tas även upp habitus och andra vintervärden som vinterblom, frukt, barrväxter som kan tillföra ett estetiskt värde i trädgårdar under vintern. Valet av aspekterna vid planerandet av en vinterträdgård är gjort utifrån vad som tagits upp i litteratur som berör vinterkompositioner, vintergestaltningar, vinterträdgårdar, lignosers vintervärden etcetera. Dessa har sedan i vissa fall fördjupats i annan litteratur som berör exempelvis planering av utomhusmiljöer där begrepp som exempelvis textur tagits upp mer ingående.

Litteratursökningen av växtmaterial till växtlistan utgick ifrån bland annat webbsidan Plantarum.slu.se. Sökningen av buskar och träd filtrerades på lignoser som klarar zon IV-VIII och har attraktionsvärde i bark, habitus, stam och skott. Informationen kompletterades med fakta från litteratur som berör ämnet dekorativ bark och unikt habitus hos lignoser. Utifrån [Plantarum](http://Plantarum.slu.se) och litteratur genomfördes ett urval av lignoser som sammanställdes i tabellform.

Utöver litteraturstudien genomfördes egna observationer. Lignoser som omnämnts i litteraturen för sin dekorativa bark eller sitt unika habitus kunde i vissa fall betraktas i verklighet. Detta bidrog med en mer nyanserad bild av deras utseende. Observationerna gjordes i olika väder och olika tider på året för att se hur lignosernas vintervärden påverkas av exempelvis placering, solljus, väder och så vidare. Syfte med observationerna var också för att se om det gick att upptäcka lignoserna med dekorativ bark eller unikt habitus som inte omnämnts i litteraturen för dessa kvalitéer. Dessa undersöktes sedan om de passa in på de olika egenskaper som växtlistan ska ta upp. Observationerna gjordes i Alnarpsparken som är beläget i Skånes län (55°39'0"N 13°4'0"Ö), med undantag för figur 5 och 13 vars bilder är tagna på Limhamns kyrkogård i Malmö.

3. Litteraturstudie

3.1 Barkens prydnadsvärde

Bark återfinns hos alla lignoser och är ett av deras största prydnadsvärden. Om barken används på rätt sätt kan den lyfta en hel gestaltning (Toomer 2005). Vissa träd har en grov bark som spricker upp och skapar karaktär genom mönster, andra sticker ut genom barkfärg, avflagnande bark eller lenticeller. Variationen av bark hos lignoser är stor (Landerholm 2012) och den kan skilja sig avsevärt mellan arter inom samma släkte (Thomas 1994). Bara inom ett trädsläkte, som till exempel *Betula*, går det att hitta allt från släta stammar till de vars stam är tunt avflagnad. Vissa har kritvita barkfärg medan andra har en kopparfärgad, blank bark. Vissa arter av *Betula* har stam som släpper tunna barkflagor som exempelvis *Betula utilis* var. *jacquemontii* (Fig. 1). Andra flagnar men håller kvar sin bark och låter den bilda en papperslappslik massa längs stammen som till exempel *Betula nigra*. Dessa olika karaktärer har en positiv inverkan på trädets vintervärde (Pollet 2017; Thomas 1994). *Prunus* – släktet innehåller ett flertal träd med en vackert glänsande stam (Fig. 2 och Fig. 3). *Prunus maackii* 'Amber Beauty' har en gulbrun stam vars bark ser gyllene ut när solen nuddar den (Landerholm 2012, Thomas 1994).

Bland buskarna går det att hitta flera färgstarka kandidater. *Cornus* – släktet är välkänt för bl.a. sina buskar vars årsskott har en lysande färg som exempelvis *Cornus alba* (Buffin 2005).

3.1.2 Barkfärg

Lignosers barkfärg är en värdefull tillgång under vinterhalvåret. Barkfärgen kan användas för att lysa upp, skapa ett blickfång eller kontraster. De kan också användas för att skapa illusionen av att lignosen står långt borta alternativt att den står närmare än vad den i verkligheten gör. På detta vis går det att styra hur en trädgård upplevs (Toogood 1990). En viktig aspekt att tänka på när det kommer till barkfärg är, varför har barken den färgen. Har det att göra med genetik, åldern, solexponeringen, avflagningar eller till och med årstider (Pollet 2017). *Betula albosinensis* 'Fascination' är ett exempel på träd som ändrar färg beroende på ålder. Som ung har den en vinröd stam som kontinuerligt flagar av tunna lager av bark, men med tiden blir stammen grov och vit. Åren mellan vinröd och vit ljusnar barken succesivt, först blir den rödbrun för att sedan övergå i en aprikoslik färg (Tönnersjö plantskola 2017). De vackra, blanka stammarna hos *Prunus maackii* (Fig. 2) och *Prunus serrula* (Fig. 3) till träd värda att betrakta under vintern (Palmstierna & Johanson 1999; Pollet 2017; Thomas 1994). *Acer pensylvanicum* 'Erythrocladum' är ett litet träd som har en stam som kan skifta färg beroende på årstid. Trädet har en gulaktig barkfärg som under hösten/vintern skiftar till en mer orangerosa färg, förutom färgen har den även de typiska ljusa strimmorna (Pollet 2017, Thomas 1994).

Luftfuktighet är en yttre faktor som kan inverka på barkens utseende. En hög luftfuktighet gynnar tillväxten av alger och mossor på stammen. Exempelvis så kan en björk som vanligen har en vit stam få en bark i mer grönaktig färg som gör att stammens prydnad försvinner. Träd vars dekorativa bark fläckas ner av alger och mossor så kan tvättas årligen. Träd med en tåligare bark så som *Betula* och *Prunus* kan lättas tvättas med en hårdare vattenstråle eller skrubbas med svamp och vatten (Pollet 2017). Vid behov så kan man enligt Pollet (2017) även använda Marseilles tvål eller vitvinsvinäger för att få bukt på mer ihållande fläckar. Trädet tar ingen skada av att du skrubbar det men det kan hända att yttre den barken lossnar av sig själv. Inom *Betula* är detta vanligt förekommande och den nya barken kan ha en orangeaktig till beigefärgad bark som succesivt kommer återgå till vit (Fig. 1). Strimmlönnar (Fig. 4) är lite känsligare, dessa kan göras rent med hjälp av microfiber duk. I samband med detta så kan de vita sträckorna längs stammen minska eller försvinna men kommer tillbaka efter några månader (Pollet 2017).

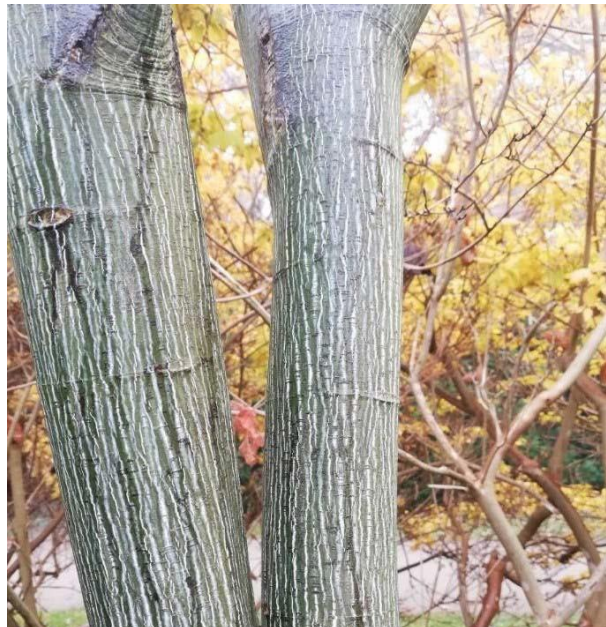
Figur 1 *Betula utilis* var. *jacquemontii* (Tabell 1). På denna bild kan man se den nya barkens som sedan kommer återgå till vit.

Figur 2 *Prunus maackii* 'Copper' (Tabell 1). Barkens vackra färg och glansiga bark framhävs väl i solen.

Figur 3 *Prunus serrula* (Tabell 1). Den vackra vinröda barkfärgen som kompletteras med tvärgående lenticeller.

Figur 4 *Acer pensylvanicum* (Tabell 1). Vaxlagret som bildar de dekorativa strimmorna hos den amerikanska strimmlönnen.

3.1.3 Avflagnande bark

Många träd med dess glansiga eller avflagnande bark ökar trädgårdens prydnad under vintern (Clarke 1986; Pollet 2017; Thomas 1994). Det kan vara en bark som är tunt avflagnande likt exempelvis *Prunus serrula* (Fig. 5), (Palmstierna & Johanson 1999; Pollet 2017; Thomas 1994). Träd som håller kvar sin bark likt *Betula nigra* (Fig. 6) bidrar också med karaktär. Den är kraftig avflagnande på unga grenar och liknar små post-it lappar som täcker grenarna (Pollet 2017; Thomas 1994). Denna björk är dock endast hårdig i zon 2, men är fortfarande värd att nämna. *Betula ermanii* (Fig. 7) flagnar av med stora kakor av bark. Yttre barken är vit men när det lossnat en barkbit så blottas en svagt laxrosa bark som tidigare varit dold (Pollet 2017; Tönnersjö plantskola 2017). *Acer griseum* (Fig. 8) är ett exklusivt träd då den är långsam i sin tillväxt och tar många år innan den kommer upp i storlek. Som vuxen når den en sluthöjd på 6-10 m vilket gör det till ett bra träd för en lite mindre trädgård. Trädet har en vacker kopparröd färg på barken, med en avflagnande barkstruktur. Kronan hos trädet är vanligen relativt lågt förgrenat vilket gör att man får njuta mer av den kopparröda barken på stam och grenar (Tönnersjö plantskola 2017).

Figur 5 *Prunus serrula* (Tabell 1). Den tunna avflagningen framhävs av solen och får en ljusare nyans.

Figur 6 *Betula nigra*. Mängden av små avflagnade barkbitar framhävs av den blå himlen.

Figur 7 *Betula ermanii* 'Blush' (Tabell 1). De stora kakorna av bark blottar den underliggande beigerosa barkfärgen.

Figur 8 *Acer griseum* (Tabell 1). Den brunröda barkfärgen förgylls av de små avflagningarna hos kopparlönnen.

3.1.4 Lenticeller

Lenticeller är en del av vissa växters stam. Den kan exempelvis yttra sig som små utbuktande prickar längs grenarna, eller som diagonala sträck längs stammarna. Lenticellerna kan vara en viktig del av barkens prydnad och lignosens vintervärde. Exempel på lignoser är *Prunus serrula* (Fig. 3) och *Prunus maackii* (Fig. 9) som har lenticeller i form av smala diagonala streck. Även *Prunus x schmittii* får många tvärgående lenticellstreck. Med tiden kan de bli så många att de tar över den glansiga mörkkopparbruna färgen. *Betula albosinensis* var. *septrionalis* (Fig. 10) kan få vitfärgade streck som pryder stammen och ger en kontrast mot stammens rödbruna färg (Pollet 2017; Tönnersjö plantskola 2017).

Figur 9 *Prunus maackii* 'Copper' (Tabell 1). Detta träd bidrar inte endast med glänsande, gyllenbrun barkfärg utan också med de dekorativa tvärgående lenticeller.

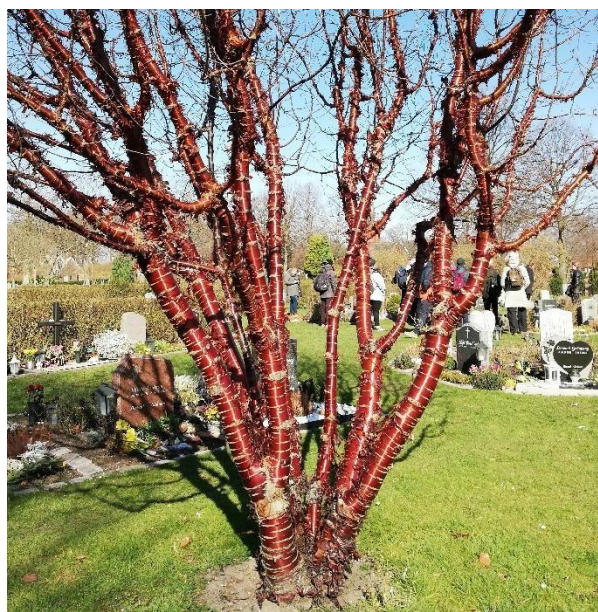
Figur 10 *Betula albosinensis* var. *septrionalis* (Tabell 1). Kopparbjörkens vackra vita lenticeller som ger en effektfull kontrast emot dess brunröda barkfärg.

3.2 Habitus

Vinter är den tid på året som träd och buskar kan beundras som mest. Deras siluetter, grenverk och knoppar blir synliggjorda (Palmstierna & Johanson 1999). Människor tilltalas av träd som har ett unikt habitus, som exempelvis en krokig stam med låg krona (Robinson 2016; Sjöman & Slagstedt 2015b). *Syringa reticulata* f.k. ENSKEDE E (Fig. 11) är ett träd som är rikt förgrenat med stammarna slingrar sig uppåt och bildar ett unikt litet träd med tiden (Tabell 1). Ett uppseendeväckande habitus kan ha förmågan att framhäva andra vinterkaraktärer som bark, bär och knoppar i och med att de väcker ett intresse på avstånd och gör att man vill ta en närmare titt (Carpenter 1975). Om ett träd inhandlas för sin vackra och blanka bark bör man beakta dess stam och förgrening. En hög stamförgrening kan leda till att trädet med åren får en annan stamkaraktär än den önskade.

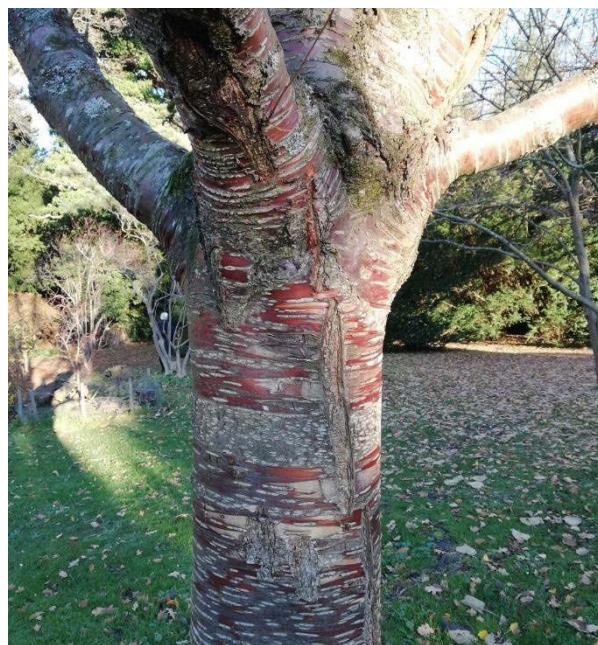

Figur 11 *Syringa reticulata* f.k. ENSKEDE E (Tabell 1). Det går att ana sig till ligustersyrenens typiska slingrande grenverk.

Figur 13 *Prunus serrula* (Tabell 1). Ett fint exemplar av glanskörsbäret där dess glänsande stammar visar sin verkliga skönhet. Det går även att se den typiskt tidiga förgreningen som är vanlig hos denna art.

Detta då det är de yngre grenarna som vanligen har den blanka, släta barkstrukturen återfinns högre upp i trädkronan. Huvudstammen kan få en grövre bark med en exempelvis mörkare barkfärg (Fig. 12). Trädexemplar som har en låg förgrening har fler mindre stammar och grenar som hamnar på en lägre höjd (Fig. 13). Detta gör att de yngre grenarna förblir synliga längre och det går att njuta av deras stamfärg. För att hålla ett träd med blank bark vacker bör man undvika att beskära dem. Om beskärning är nödvändigt bör det göras på de grenar som fortfarande är små. Tar man bort en för stor gren är risken stor att stammen får ett fult ärr och den blanka ytan försvinner där (Thomas 1994).

Figur 12 *Prunus maackii*. Den glänsande stammen med den vackra barkfärgen börjar avta och det går och se hur stammen börjar få en grövre struktur. Det går även att ana trädets lågstamhöjd och tidiga förgrening.

3.3 Andra vintervärden – blommor, frukt och barr

Det finns flera buskar som har sin blomning under vintern som exempelvis *Hamamelis x intermedia* och *Viburnum x bodnantense*. Dessa buskar kan användas för att liva upp en trädgård under vinterhalvåret. Flera av dessa blommande buskar har också en doft som ger ytterligare ett estetiskt värde, då de även berör doftsinnen (Lancaster 1991; Buffin 2005; Pollet 2017). I trädgårdar kan dofter ifrån blommor vara lättare att uppfatta då skalan på platsen oftast inte är så stor. Detta gör doften hos vinterblommande lignoser till ett värdefullt komplement i en trädgård under vintern (Carpenter 1975).

Lignosers frukt (Fig. 14) är också ett element som kan användas för att förhöja vinterfägringen i en trädgård. Trots att fruktens höjdpunkt ofta återfinns under hösten så kan den bidra med prydnad in på vintern, samt förser småfåglar med mat. Fruktens många olika färger och former kan användas tillsammans med andra växter och deras vintervärden i gestaltningar (Lancaster 1991; Palmstierna & Johanson 1999; Pollet 2017). Pollet (2017) ger exempel på hur bra *Malus* 'Evereste' röda frukt gör sig när den placeras framför björkars vita stammar.

Barrväxter har ett stort prydnadsvärde året om och kan användas både för sitt städsegröna bladverk, men också för sitt habitus. De kan vara ett värdefullt inslag när man använder sig av lignoser för sin barkfärg då de kan användas för att skapa en scen (Pollet 2017). Pollet (2017) skriver om vikten av att barrväxterna bidrar med en variation i färg och form för att kunna skapa denna scen. Den kompakta gråblå *Picea pungens* 'Glauc Globosa' gör sig exempelvis bra tillsammans med den klargröna *Picea strobus* 'Nana'. Det finns ett flertal dvärgsorter som har stora prydnadsvärden och är bra i mindre trädgårdar. Exempelvis *Abies nordmanniana* 'Golden Spreader' har ett lågt och utbrett växtsätt som ung men blir med ålder mer pyramidalt formad. Den har en gulgrön barrfärg som bidrar med en fin färg som lyser upp under hela året. Det är en dvärgsort som är långsamväxande och blir bredare än vad den blir hög (Pollet 2017). Pollet (2017) tar också upp blomställningar som ett värdefullt komplement i en vinterplantering och nämner *Hydrangea* (Fig. 15) som ett bra val. Han menar på att *Hydrangeans* torkade blomställningar gör sig fint med all dekorativ bark, men nämner de röda skotten hos *Cornus alba* som en bra kombination.

Figur 14 *Viburnum trilobum* 'Alfredo' (Tabell 1). Denna buske bidrar inte endast med dekorativ frukt, utan har också ett tilltalande habitus med vackra stamfärger som går i gråbeige och gyllenbrun.

Figur 15 *Hydrangea anomala*. De vackra blomställningarna tillsammans med frosten kan vara ett vackert inslag i en plantering.

3.4 Placering av lignoser i trädgården

Vikten av placeringen av växterna i trädgården ökar under vinter och det är viktigt att fundera på var prydnaden behövs. Var är det man rör sig? Är det under hela året eller bara på sommaren? Finns det någon plats där det behövs ett blickfång? Entré, uppfart och brevlåda är exempel på platser som vanligen används oavsett årstid, detta gör dessa platser till bra ytor för vinterkomposition. Genom att exempelvis planera en plantering vid en entré väl och se till att ha i åtanke att ytan kommer att användas under alla årstider så kan man förgylla platsen under hela året (Palmstierna & Johanson 1999). Sedan finns det andra ytor i trädgården som inte utnyttjas lika flitigt året om, utan är mer attraktiva vissa delar av året. Kylan kan bl.a. vara en faktor till att dessa inte besöks lika mycket då många människor föredrar att vara inomhus i värmen. I dessa fall kan ett fönster vara en tillgång. Genom användningen av lignoser med vintervärde utanför fönster kan det skapas ett blickfång. Detta ger betraktaren möjlighet att kunna njuta av trädgården och dess vintervärden inifrån huset (Clarke 1986; Landerholm 2012; Palmstierna & Johanson 1999). Köksfönster är ett exempel på en plats där man kan använda sig av blickfång. Det är en plats i huset som ofta besöks och tänk vad härligt att på vintern kunna blicka ut och njuta av vackert träd med fin bark, vackert habitus m.m. Lagg sedan till exempelvis en vårbloommande buske, en snygg barrväxt och lite perenner så har det skapats ett prydnadsvärde året runt (Palmstierna & Johanson 1999).

Vid planering av en plantering så är det bra att fundera på hur man lyfter fram växtmaterialens olika karaktärer (Sjöman & Slagstedt 2015b). Thomas (1994) skriver om vikten av solen. Han menar att lignoser som planteras för sin barkfärg bör placeras i söderläge så att solen kan belysa deras bark. Vintersolen kan förhöja stam och skottfärg hos lignoserna (Landerholm 2012; Tönnersjö plantskola 2017). *Acer griseum* liksom *Betula albosinensis* 'Fascination' har en bark som gör sig fint när solljuset belyser deras stammar och sedan fångas upp av deras avflagnande bark. Många arter inom vide -*Salix* släktet visar också upp sig fint när de är placerade mot en mörkfond som sedan blir belyst av solen. Hos Tönnersjö plantskola (2017) finner man *Salix alba* var. *chermesina* 'Vinterglöd' vars orangeröda årsskott framhävs fint i vintersolen.

3.4.2 Användning och kombination

Lignoser kan agera som stomme i trädgården, de bidrar med en konstant volym året om som inte vissnar ner. Lignoser kan även användas för att skapa rumslighet. Träd används bland annat för att skapa ett tak som bidrar med skugga under sommaren och en vacker krona med synligt grenverk under vintern. Detta gör att växtvalet är en viktig aspekt för att lyckas skapa en trädgård som är vacker under vinter (Landerholm 2012). Buffin (2005) och Robinson (2016) framhäver vikten av att inte gestalta för endast en årstid, utan gestaltaren bör beakta hela året. Genom att titta på hur växterna förändras under årstiderna kan man upptäcka olika egenskaper. Exempelvis har *Acer pensylvanicum* 'Erythrocladum' en stam vars färg kan skifta under året (Pollet 2017).

Beroende på vilket syfte ett träd eller en buske ska ha i trädgården, finns det lite olika aspekter att reflektera kring. Ett träd eller en buske som valts ut med syfte att agera solitär har ofta ett unikt prydnadsvärde och används vanligen som komplement i en plantering. Det går även att använda växten som en del av grundstrukturen för att skapa en enklare, mindre varierad kombination med ett modernare uttryck. Där träden eller busken används för att skapa en helhet finns det en risk att växtkombinationen upplevs som monoton (Robinson 2016). Årstiden kan också ha en stor inverkan, en plantering där man endast använt sig av lövfällande lignoser kan snabbt förändras. Från att vara en händelserik plantering under hösten till att bli monoton och tråkig under vintern. Genom att inkludera exempelvis barrväxter så kan det undslippas (Pollet 2017).

3.4.2.1 Kontraster

3.4.2.1.1 Växtkombinationer

För att kunna skapa en trädgård värd att beskåda under den avlödade säsongen krävs en noga uttänkt kombination och placering av växter (Buffin 2005; Palmstierna & Johanson 1999). Det krävs av gestaltaren att ha en bra visuell känsla för att kunna skapa en komposition där växternas kvalitéer lyfts fram samtidigt som hela gestaltningen förblir en helhet (Pollet 2017; Robinson 2016). Barrväxter kan bland annat användas för att binda ihop en plantering. Genom sina olika växtsätt och texturer så kan de ge en struktur till planteringen, samt bidra med färg och rytm (Pollet 2017).

Variation av form, texturer, färger (Fig. 16) är viktigt för att skapa en bra design, men detta betyder inte att alla typer av växter måste se olika ut (Carpenter 1975; Pollet 2017). Kombinationen mellan karaktärer som avflagnande eller glansig bark tillsammans med barrväxter och vinterblommande lignoser sägs vara verktygen för en bra vinterträdgård (Clarke 1986; Pollet 2017). En annan vacker kombination, kan vara *Acer tegmentosum* med vitstrimmighet samt dess vitblå årsskott tillsammans med städsegröna barrträd (Sjöman & Slagstedt 2015a).

Figur 16 De olika barrväxterna visar vilken stor betydelse variation av form, textur och färg kan ha i en växtkomposition.

3.4.2.1.2 Färg

Ett flertal buskarter kan med fördel placeras mot en enfärgad bakgrund i form av exempelvis en vägg, ett plank eller en vintergrön häck. Detta för att framhäva deras dolda skönhet som annars kan undgå (Clarke 1986; Palmstierna & Johanson 1999; Sjöman & Slagstedt 2015b). När man använder en fond som till ex. vägg eller ett staket till en plantering är det värt att tänka på hur färgerna på växterna och på färgen på väggen kommer agera tillsammans. Att utnyttja färger som skapar kontraster gentemot varandra kan vara effektivt för att visa upp något specifikt i en plantering (Carpenter 1975). Generellt sett har varma färger som röd, orange och gul en tendens att träda framåt, medan blå och grön ofta träder tillbaka. Grå som är en neutral färg kan användas som fond till ljusare växtmaterial används (Carpenter 1975). Toogood (1990) beskriver framträdande färgerna som starka och de innefattas av ex. röd och lila. Dessa färger kan skapa illusionen av att delar av trädgården befinner sig närmare. Han menar att dessa färger där av placeras bäst nära huset. Vid planering av en rabatt så är även bra att återanvända samma färger på olika nivåer på planteringen. Exempelvis så kan den gulorangea färgen hos *Cornus sanguinea* 'Winter Flame' tas upp i den orangea stammen hos *Prunus maackii* (Pollet 2017).

Pollet (2017) beskriver hur en vinterplantering inte behöver vara färgsprakande. Mjuka, pastellfärger kan vara minst lika vackert men ger ett annat uttryck. Den vita stammen hos *Betula utilis* tillsammans med en ljusgult blommande *Hamamelis x intermedia* och de gröna skotten hos *Cornus sericea* 'Flavimera' är en

vacker och utstickande kombination. Genom att använda sig en blåtonad dvärggran och en ljuslila blommande ljung så kan man ta ner färgintensitet på planteringen och börja leda in den i en färgskala i pastell (Pollet 2017).

3.4.2.1.3 Strukturer

Olika strukturer går att finna i växters bladverk samt bark. Strukturerna kan delas in i fin-, medium- och grov (ref). Finstruktur inkluderar de växter som har ett smalt bladverk, som exempelvis *Erica*, *Taxus* och *Betula pendula*. Växter som har finstruktur sägs vara lättare för ögat att titta på och kan upplevas stå på ett längre avstånd. Plantor med grovstruktur som har stora blad och har ett djärvt uttryck, exempelvis *Bergenia cordifolia* och *Catalpa bignonioides* kan användas ifall man önskar ett djup i sin trädgård. Plantor med en grovstruktur ger en tyngre känsla i jämförelse med de med finstruktur och kan därför användas som ankare i gestaltningar. Man bör dock vara försiktig vid användning av växter med grovstruktur i mindre trädgårdar, då det kan upplevas som påträngande (Carpenter 1975).

Strukturer påverkas av skalan och avstånd det ses på. En stam på avstånd kan upplevas ha en slät bark där endast stamfärgen hamnar i fokus. Om stammen ses på närmare håll kan strukturer som avflagnande bark synliggöras. Eftersom synavståndet blir kortare ju minder ytan är blir detaljer hos växten mer framträdande för dem som beskådar dem. Ses ett träd långt ifrån uppfattar ögat de mer övergripande karaktärerna. Ett träd som exempelvis står vid ett gångstråk i en naturlikplantering kommer visa upp detaljer som barktextur, nyansskillnader i blom- och bladfärg etc. (Carpenter 1975). Lignoser som har ett vaxlager som skapar effektfulla stammar och skott bör placeras med extra eftertänksamhet. Sjöman & Slagstedt (2015b) upplyser om att barken hos *Acer tegmentosum* kan förlora sin strimmighet om den utsätts för mycket beröring.

4. Resultat

4.1 Observationer

4.1.2 Bilder

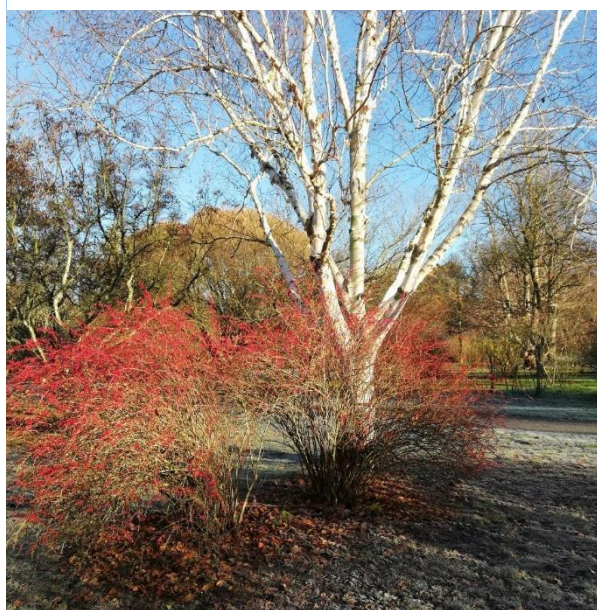
4.1.2.1 Solljus

Figur 17 *Acer griseum* (Tabell 1). Foto taget i medljus. Den bruna kopparfärgen hos barken framhävs av solen.

Figur 18 *Acer griseum* (Tabell 1). Foto taget i motljus. Trädets habitus hamnar i större fokus än stamfärgen.

Figur 19 *Betula utilis* var. *jacquemontii* (Tabell 1). Foto taget i medljus. Bären hos *Berberis thunbergii* 'Zebra' framhävs av den vita stammen och ger en färglick och kontrast till kombinationen.

Figur 20 *Betula utilis* var. *jacquemontii* (Tabell 1). Foto taget i motljus. De röda bären och den vita stammen framhävs inte lika mycket som i medljus.

4.1.2.2 Väder och årstider

Figur 21 *Salix alba* var. *chermesina* 'Vinterglöd' E (Tabell 1). Foto taget i soligt väder under en höstdag. Nu börjar de färggranna skotten visa upp sig.

Figur 22 *Salix alba* var. *chermesina* 'Vinterglöd' E (Tabell 1). Foto taget i mulet väder. Kronans grenverk är det som får fokus i det mulna vädret mot den gråa himmeln. Carpenter (1975) beskriver grå som en bra fondfärg vilket går att se på bilden.

Figur 23 *Betula utilis* var. *jacquemontii* (Tabell 1). Foto taget i mulet väder under hösten. Den vita stammen lyser trots det mulna vädret och dimman skapar en fond åt trädet.

Figur 24 *Acer pensylvanicum* (Tabell 1). Foto taget i mulet väder under hösten. Barkfärgen framhävs delvis av det gula buskaget trots avståndet och vädret. Trädets habitus synliggörs också av det gula buskaget och dimman.

Figur 25 *Prunus maackii*. Foto taget på hösten/vinter. Barkfärgen är något tydligare och trädets låga förgrening bidrar med många yngre grenar. Buskaget i bakgrunden tar upp färgen i trädets stam.

Figur 26 *Prunus maackii*. Foto taget under sommaren på samma träd (Fig. 25). Under sommaren framträdde detta exemplars bark inte lika väl som det gjorde under höst/vinter.

4.1.2.3 Barkfärg, barkstruktur och avstånd

Figur 27 *Prunus serrula* (Tabell 1). Barken på glanskörsbäret är nästan inte glänsande längre, detta då det förmodligen är någon form av algbildning på stammen.

Figur 28 *Prunus serrula* (Tabell 1). Samma träd (Fig. 27) på ett större avstånd, observera att stammen inte är vinröd och glänsande.

Figur 29 *Prunus maackii* (Tabell 1). Det går att ana den glänsande barken på stammen. Det går också att se vad som ser ut att vara barksprickor.

Figur 30 *Prunus maackii* (Tabell 1). Samma träd (Fig. 29) och det går att se att den är placerad nära ett gångstråk. Dock bidrar barken inte med något större prydnadsvärde.

Figur 31 *Betula albosinensis* var. *septentrionalis* (Tabell 1). Det går att ana de vita lenticellerna som pryder stammen, dock så är stammen så nedfläckad att både barkfärgen och lenticellerna inte framträder.

Figur 32 *Betula albosinensis* var. *septentrionalis* (Tabell 1). På detta avstånd så upptäcks inte lenticellerna, utan stammen och dess färg hamnar i fokus. Den gröna runtomkring tas upp i den gröna beläggningen på stammen.

Figur 33 *Cercidiphyllum japonicum* (Tabell 1). Den grova avflagningen hos katsuran.

Figur 34 *Cercidiphyllum japonicum* (Tabell 1). Barkstrukturen går fortfarande att skymta dock är den inte lika den inte lika påtaglig som på nära håll. Trädets habitus och den vackra ljusbruna barkfärgen får ett större fokus på avstånd.

Figur 35 *Prunus maackii* 'Copper' (Tabell 1). Lenticellerna skapar en fin kontrast mot stammens kopparfärgade och glansiga bark.

Figur 36 *Prunus maackii* 'Copper' (Tabell 1). Den vackert bruna stammen framträder i solen, men lenticellerna blir inte synliga på detta avstånd. Buskaget tar upp de varma tonerna som går att se i den glansiga barkfärgen.

4.2 Växtlista

En del av resultatet är sammanställt i växtlistan. Tabellen är uppdelad efter art, storlek på de valda lignoserna, samt om det är ett träd, buskträd eller buske. Spalterna delas in kategorierna art, svenskt namn, växtzon och prydnadsvärde.

I växtlistan (se tabell 1) synliggörs de lignoser som uppfyllt kriterierna för dekorativ bark eller har ett unikt habitus som ger ett ökat prydnadsvärde under vintern. De barktyper som förekommer är de med glansig bark, bark- och skottfärger, avflagnade barkstruktur, dekorativa lenticeller eller uppspruckenhet. Träd och buskar med unika habitus tas också med.

För en fullständig tabell med källor se bilaga 1.

Art	Svenskt namn	Växtzon	Prydnadsvärde
STORA TRÄD (18–30 M)			
<i>Carya ovata</i>	Skidhickory	3 (4)	Bark som flagnar, spricker upp i stora remsor i vertikal riktning. Flagorna sitter kvar och bidrar till att skapa en karaktärsfull stam.
<i>Betula pendula</i> 'Dalecarlica' E	Ornäsbjörk	7	Har ett graciöst växtsätt med vit stam och tidigt förgrenad krona. Bildar kraftiga sidogrenar. De yttre grenarna är hängande. Trädet får inga hanhängen vilket gör det till en bra björk för pollenallergiker.
<i>Salix alba</i> var. <i>chermesina</i> 'Vinterglöd' E	Korallpil	4 (5)	Har orangeröda-gulorangea årsskott som gör sig vackert i vintersolen. Går bra att hamla och skjuter inga rotskott. Stubbskott bildas efter nedskärning.
MEDELSTORA TRÄD (10–18 M)			
<i>Acer campestre</i> fk UPPSALA E	Naverlönn fk UPPSALA E	4	Brunaktig stam som är vackert skrovlig, naturligt flerstammig med ett karaktärsfullt vresigt grenverk synligt på vintern.
<i>Alnus incana</i> 'Lanciniata'	Flikbladig gråal	5	Grå och slät stam som med ålder kan spricka upp en aning. Den har ett graciöst och luftigt uttryck med grenar som växer fjäderlikt från stammen och bildar horisontella skikt.
<i>Betula albosinensis</i> 'Fascination'	Kinesisk björk	3	Går från vinröd som ung stamfärg till vit som äldre. Tillsammans med den tunna och snygga avflagningen bildas ett färgspel som förändras trädets utseende genom åren.
<i>Betula albosinensis</i> var. <i>septentrionalis</i>	Kopparbjörk	3	Kopparröd avflagnande stam.

<i>Betula ermanii</i> 'Blush'	Kamtjatkabjörk	4	Vacker björk som gärna tar för sig och bildar grova sidogrenar om den står i öppna lägen. Stam har en vackert krämvit färg som flagnar med stora bitar, under avflagningen döljs den rosaktiga färgen.
<i>Betula pendula</i> fk. JULITA E	Vårtbjörk	4	En fin björk med en typisk svartvit björkstam, tillsammans med sina lila årsskott bidrar den till en vacker vinterfärgning. Frökälla JULITA är anpassad för mellan Sverige, medan frökälla SAVOLAKSI trivs bäst i Sveriges norra trakter.
<i>Betula utilis</i> var. <i>jacquemontii</i>	Himalajabjörk	3 (4)	Kritvit stam som lyser upp i vintermörkret, de kraftiga avflagningarna gör att den behåller sin vitafärg.
<i>Cercidiphyllum japonicum</i> fk. GÖTEBORG E	Katsura	4 (5)	Tidigt uppsprucken brun bark, vanligen flerstammiga individer. E-planta ger säker och pålitlig utveckling zon 1–4.
<i>Prunus maackii</i> 'Amber Beauty'	Gulbarkig hägg	5	Är en namnsort som ger ett träd med en barkfärg som är ljus gyllenbrun med dragning åt gult.
<i>Prunus maackii</i> 'Copper'	Kopparhägg	5	Får en blank, ljus gyllenbrun-kopparfärgad bark, denna namnsort är selekterad av Kenneth Lorentzon och ska fungera bra även i södra Sverige.
<i>Prunus maackii</i> 'Honey' E	Gulbarkig hägg	5	Fin blank näverbark i honungsgul färg. I södra Sverige kan förtidig igångsättning på våren leda till barksprickor. Trädet blir som vackrast i landets norra halva.
SMÅ/MINDRE TRÄD (<10 M)			
<i>Acer campestre</i> fk UPPSALA E	Naverlönn fk UPPSALA E	4	Brunaktig stam som är vackert skrovlig, naturligt flerstammig med ett karaktärsfullt vresigt grenverk synligt på vintern.
<i>Acer griseum</i>	Kopparlönn	3	Avflagnande och ihoprullande bark i kopparbrun.
<i>Acer negundo</i> fk ALNARP E	Asklönn	5	Barken har oregelbundna barkåsar som sitter tätt och grunt. Stammen är gråbeige.
<i>Acer pensylvanicum</i>	Amerikansk strimmlönn	4	Olivgrön stam med vita strimmor. Det är förekommande med en låg förgrening och trädet kan bli bredare än dess höjd.
<i>Acer rufinerve</i>	Rostlönn	3	Har en vackert blågrå till grön stam med vita strimmor. Har olivgröna knoppar som visas upp när trädet är avlövad.

<i>Acer tegmentosum</i>	Manchurisk strimmlönn	4	vitstrimmig stam med årsskott som har vitblå vaxbeläggning.
<i>Prunus x schmittii</i>	Mahognykörsbär	3	Stammen är vackert mahognyfärgad/mörkt kopparbrun med många tvärgående korklister längs stammen. På äldre individer kan dessa lister bli många och skymmer då den vackra barken.
<i>Prunus serrula</i>	Glanskörsbär.		Har vinröd-kopparfärgad, glansig bark som ofta förgrenar sig tidigt. På barken syns ofta lenticeller som bidrar med ett eget uttryck.
STORVUXEN BUSKE/BUSKTRÄD (3–10 M)			
<i>Acer tataricum</i> fk. FALUN E	Rysslönn	5	Karaktärsfullt växtsätt hos äldre exemplar, vanligen flerstammig med lågt ansatt krona som breder ut sig.
<i>Acer triflorum</i>	Klöverlönn	5	Avflagnande bark likt <i>Acer griseum</i> , men beskrivs ha en grövre, skrovligare avflagnings utan glansighet. Är vanligen flerstammig.
<i>Cornus mas</i>	Körsbärskornell	4	En stor Får med åren en vackert uppsprucken, flagig bark och kan stammas upp så att de bildar ett unikt litet träd med bred och yvig krona. Stam och huvudgrenar är grova och robusta med mycket hård ved.
<i>Syringa reticulata</i> fk ENSKEDE E	Ligustersyren	5 (6)	Har som ung en glansig ljusgrå bark med ljusa lenticellstreck. Stammen är rikt förgrenad och som vuxen försvinner barkens glansighet och den får ett grövre uttryck. Stammarna slingrar sig uppåt och bildar ett unikt litet träd med tiden.
BUSKAR			
<i>Cornus sericea</i> 'Farba' E	Videkornell	6	Mörkröda. Bör väljas istället för korallkornell som kan drabbas av grendöd.
<i>Cornus sericea</i> 'Flavimera'	Gullkornell	6	Gulgröna dekorativa årsskott
<i>Cornus sericea</i> 'Kelsey'	Tuvkornell	3	En kompakt lågväxande buske med korallröda skott.
<i>Fothergilla major</i>	Häxal	3	En dekorativ buske med ett slingrigt grenverk som ger ett unikt uttryck.
<i>Kolkwitzia amabilis</i> 'Pink Cloud'	Paradisbuske	4	En vackert avflagnade stam med en sandbrun barkfärg. Överhängande växtsätt med bågformade grenar. Denna

			namnsort är kompaktare än den rena arten och har något sämre hårdighet.
<i>Salix alba</i> var. <i>chermesina</i> 'Vinterglöd' E	Korallpil	4 (5)	Har orangeröda-gulorangea årsskott som gör sig vackert i wintersolen. Går bra att hamla och skjuter inga rotskott. Stubbskott bildas efter nedskärning och kan där med användas som buske.
<i>Viburnum trilobum</i> 'Alfredo'	Amerikanskt olvon	6	En kompakt buske där den unga exemplaren har ett mer upprätt växtsätt och de äldre får en mer rundad form. Bark är vackert grå med årsskott som har en vackert brun färg.

Tabell 1

I resultatet förekommer många lignoser ifrån släktena *Acer*, *Betula*, *Prunus* och *Cornus*. Ett flertal av dessa tillhör även samma art, men har olika sortnamn eller varieteter. Det går att se att ett flertal av lignoserna inte endast har ett vintervärde utan en kombination av flera. Exempelvis så har vi *Syringa reticulata* fk ENSKEDE E som vuxen har ett unikt och krokigt habitus, men som ung har grenar som är grå med lenticellstreck. *Prunus maackii* 'Copper' har inte endast en vackert glänsande stam utan också dekorativa lenticellstreck. *Cornus mas* har en vackert uppsprucken, flagig bark och kan stammas upp så att de bildar ett unikt litet träd med bred och yvig krona (Tabell 1).

Under mina observationer i Alnarpsparken, Skåne fann jag två buskar som inte förekommit i någon litteratur med omnämmandet för sin bark. Dessa två är *Viburnum trilobum* 'Alfredo' (Tabell 1) som har en vackert sandgrå bark med årsskott som går mot en mer gyllenbrun färg (Fig. 14). Den andra är *Fothergilla major* (Tabell 1) som har en vackert grå bark som förhöjs med hjälp av dess unika och trolliga växtsätt (Fig. 37).

Figur 37 *Fothergilla major* (Tabell 1). En dekorativ liten buske med ett slingrigt grenverk som ger ett unikt uttryck.

4.3 Sammanställt resultat

Utifrån både litteratur, observationer och fakta i växtlistan (Tabell 1) har ett resultat tagits fram angående aspekter som bör beaktas vid skapandet av en vinterträdgård.

- Använd inte endast en typ av vintervärde (Lancaster 1991; Palmstierna & Johanson 1999; Pollet 2017) utan kombinera.
- Håll stammarna på träd med dekorativ bark som exempelvis *Prunus serrula* (Fig. 13 & 28, Tabell 1) rena (Pollet 2017), annars minskar deras estetiska värde, detta har även kunnat observerats (Fig. 27–32) i Alnarpsparken.
- Människor tilltalas av unika habitus (Carpenter 1975; Robinson 2016; Sjöman & Slagstedt 2015b). Exempel på en sådan lignos är *Syringa reticulata* fk ENSKEDE E (Fig. 11, tabell 1), *Acer tataricum* fk. FALUN E (Tabell 1) och *Fothergilla major* (Fig. 37, Tabell 1). En lignos habitus kan också för att förstärka barkensprydnadsvärde (Carpenter 1975) detta gick att observerats ibland annat figur 13, 17 och 19.
- Exponering med hjälp av solljus kan framhäva dekorativa bark (Landerholm 2012; Thomas 1994; Tönnersjö plantskola 2017) vilket går att se på figur 17, 19 & 21, det är även något som tagits som exempelvis hos *Salix alba* var. *chermesina* 'Vinterglöd' (Fig. 21 & 22, Tabell 1).
- Det är viktigt att ha variation av form, textur och färg, samt förstå hur dessa kan användas i gestaltningar och i kombinationer av växter för att exempelvis framhäva, tona ner komposition (Carpenter 1975; Pollet 2017).
- Tänk på placeringen. Exempelvis vart behövs vintervärdet, kan man utnyttja ett fönster och skapa blickfång (Clarke 1986, Landerholm 2012, Palmstierna & Johansson 1999). Det är även bra att reflektera hur placeringen kan påverka en lignos utseende (Pollet 2017) och upplevelsen av den (Carpenter 1975).

5. Diskussion

5.1 Vintervärden

Att vintern beskrivs som grå och nyansfattig är inget som jag blev förvånad över, det kom inte heller som en chock att människor lättare blir nedstämda under vinterhalvåret (Folkesson, Sjöman & Brising 2015). Detta tycker jag bara bekräftar hur viktigt det är med lignoser vintervärden i planteringar, inte minst för att bidra med färg under de gråa månaderna. Att människor föredrar att vara inomhus under vinter (Clarke 1986) kan ses som en anledning att inte prioritera vintervärden. Dock så tror jag inte det, jag tror istället det handlar om bristande kunskap inom området. Pollet (2017) och Robinson (2016) tar upp att för att kunna lyckas med en vinterkomposition krävs det att gestaltaren har kunskap om växternas olika värden och hur de kan kombineras för att exempelvis lyftas fram. Jag tror dock att den negativa attityden till vintern kan spela in på att trädgårdsägare kanske inte söker sig kunskap om hur man kan skapa en vinterträdgård. Dock så tycker jag att planteringar med vintervärden är något som borde prioriteras då det är en så stor del av året som är avlövad i Sverige.

5.1.2 Bark och habitus

Lignoser som benämns för sin dekorativa bark har jag upplevt kan vara något missvisande. Detta då bilderna och beskrivning oftast gjorts på exemplar som är i sin fulla prakt. Detta berör framförallt lignoser med glansig och vackert avflagnad bark som exempel *Prunus maackii* och *Prunus serrula*. Under observationer i Alnarps parken har ett flertal individer av dessa arter stötts på. Vissa uppfyller de prydnadsvärden som beskrivs i litteraturen och i tabell 1, som bland annat exemplaret av *Prunus maackii* 'Copper' (Fig. 2, 35 & 36) som har den blanka, ljus gyllenbruna stammen (Tabell 1). Även exemplaret av *Prunus serrula* (Fig. 5 & 13), som stod på Limhamns kyrkogård i Malmö visade upp sina vackra stammar. Det är också det enda lignos som observerats någon annanstans än i Alnarpsparken. Andra individer som exempelvis några av *Prunus maackii* (Fig. 12, 25, 26, 29 & 30) och *Prunus serrula* (Fig. 27 & 28) har inte alls den attraktiv bark som beskrivs i litteraturen. Stammarna ser istället smutsig och matt ut vilket troligtvis kan bero på algpåväxt, detta går även att se på figur 31.

Ett av exemplaren av *Prunus maackii* stod placerad bredvid en grusgång (Fig. 30) vilket enligt Carpenter (1975) är en bra plats för att synliggöra barkstrukturer. Med denna smutsiga bark (Fig. 29) så försvann dock stammens attraktionsvärde, vilket i sin tur ledde till att stammen inte alls blev synliggjord trots placeringen (Fig. 30). Detta fick mig att inse hur viktigt det är att tvätta stammarna på träd med dessa typer av bark kvalitéer vilket även Pollet (2017) hävdar.

Sjöman & Slagstedt (2015a) påpekar att strimmlönnar med fördel kan placeras så att de kan beskådas på håll. De menar att man på detta vis kan skydda stammen från beröring och därmed behålla vaxlagret som skapar de vackra strimmorna. Detta tror jag är ett klokt val då Pollet (2017) säger att man kan tvätta stammen hos strimmlönnar men att det tar några månader innan strimmorna kommer tillbaka. Ställer man då trädet där den kontinuerligt blir berörd så är det troligt att vaxlagret aldrig hinner återställas innan nästa beröring. För att undvika detta skulle man kunna använda strimmlönnen som blickfång ifrån ett fönster.

5.1.3 Exponering och placering

Fönster kan vara en värdefull tillgång då många föredrar att vistas inomhus under vintern (Clarke 1986). Genom att skapa en plantering med vintervärden utanför fönstret så kan ge betraktaren möjlighet att njuta av kompositionen inifrån huset (Clarke 1986, Landerholm 2012, Palmstierna & Johansson 1999). I en sådan plantering skulle man som tidigare nämnt kunna ha en strimmlönn som blickfång och låta den stå längre in i planteringen. En städsegrön klippt häck som fond skulle kunna användas för att lyfta fram trädet och dess habitus, vilket Clarke (1986), Palmstierna & Johanson (1999) & Sjöman & Slagstedt (2015b) också hävdar. Genom att sedan komplettera med en vinterblommande buske och dvärg barrväxter, så kan man få in olika vintervärden, färger, former och strukturer. På detta vis skyddar man också stammen från beröring, dock så är det fortfarande viktigt att tänka på avståndet. Det finns en risk att strimmorna bli mindre synliga på avstånd, detta då de kan upplevas smälta samman med den övriga barkfärgen då ett ökat avstånd gör att man inte ser lika mycket detaljer.

När man arbetar med bark så kan som tidigare nämnt solen vara en viktig spelare (Landerholm 2012; Thomas 1994; Tönnersjö plantskola 2017). Thomas (1994) menar på att om en lignos planteras för sin dekorativa barkfärg så bör den placeras i söderläge för att framhäva stammen på bästa sätt. Jag anser också att solen är ett viktigt verktyg för att synliggöra och förstärka bark. Dock tycker jag inte att alla lignoser med dekorativ bark måste placeras i solljus för att upplevas som vacker. Under observationer i disigt och molnigt väder så upptäckte jag att *Betula utilis* var. *jacquemontii* (Fig. 23) fortfarande visade upp sin fina stam trots att den inte var belyst av solen. Även *Acer pensylvanicum* (Fig. 24) visade upp sig fint, dock så omgavs den av buskar med prydande höstfärger som skapar en fond. Dock tror jag att en mörk städsegrön häck eller buskage också skulle kunna lyfta fram stammen och barken. Även om björken och strimmlönnen visar upp sig fint trots det molniga vädret så tror jag ändå att de visar upp sig bäst när de är belysta av solen. Detta går att se bland annat på figur 19 och 20.

För att skapa en upplevelsevård vinterträdgård har jag fått klart för mig hur otroligt viktigt det är att ha en välplanerad komposition där man använder sig olika typer av vintervärden. I de böcker jag utgått ifrån så har vintervärden inkluderat karaktärer som dekorativ bark, unikt habitus, vinterblommande lignoser, barrväxter, perenner etcetera. Vad som sedan är bra växtkombinationer respektive dåliga är helt omöjligt att säga då detta helt har att göra med tycke och smak. Samma sak gäller vad som anses vara dekorativ bark eller vackert habitus. Clarke (1975), Palmstierna & Johansson (1999) och Pollet (2017) menar på dock att det är kombinationen mellan karaktärer som exempelvis vacker bark, barrväxter och vinterblommande lignoser som tillsammans skapar en vacker vinterträdgård. Detta är något som i min mening bekräftats i de bilder jag betraktat under arbetes genomförande. Ett tydligt exempel på detta finner man på sida 195 i boken *Winter gardens* skriven av Cedric Pollet (2017). Dock är det viktigt att komma ihåg att bara för att detta är sant i mina ögon så betyder det inte att det är det i någon annans. Jag tror dock att mängden olika växter i världen gör att chansen är stor att de flesta kan hitta några arter de anser är fina och som bidrar med kvalitéer som dessa.

Att blek och färglös, blöt och kall (Clarke 1986) beskriver uppfattningen av vintermånaderna tyder på att människor saknar färg i sin omgivning. Detta kan lätt tolkas som att lösningen är att skapa en vinterplantering med lignoser som bidrar med barkfärg som exempelvis *Cornus sericea* 'Farba' E (Tabell 1) och *Cornus sericea* 'Flavimera' (Tabell 1). Jag tror dock att det nödvändigtvis inte behöver vara så. Som tidigare beskrivet av Pollet (2017) så behöver inte en vinterplantering var full av skarpa färger för att vara vacker. Han tar istället upp hur mjuka, pastellfärger kan var minst lika uppseendeväckande. På sida 54 i boken *Winter gardens* skriven av Cedric Pollet (2017) finner man en plantering med en färgskala bestående av vitt, limegrön, ljusgul. Denna plantering dämpas med att hjälpa av barrväxter med blå och mörkgröna färger, samt en ljuslila ljung. Bilden tycker jag verkligen visar att man inte måste ha massor med

skarpa färger för att kunna skapa en växtkomposition som är värd att beskåda på vinter. Utan genom att använda olika vintervärden tillsammans med en variation av form, texturer, färger så kan man skapa en intressant miljö som exempelvis kan ge ett lugnare och mer fridfullt uttryck. Carpenter (1975) och Pollet (2017) har tidigare i arbetet benämnt variation av form, textur och färg som viktiga komponenter i skapandet av en bra gestaltning. Dock anser jag att dessa komponenter bara är ett stöd i gestaltungsprocessen och att de inte utgör en sanning. På samma sätt finns det inget som säger att en tilltalande vinterkomposition måste innehålla skarpa färger, olika strukturer och så vidare, utan återigen faller man tillbaka på individuellt tycke och smak.

5.2 Metoddiskussion

I min litteraturstudie lyfts barken som en viktig prydnadsaspekt i en vinterkomposition. En bristande aspekt i min metod för sammanställandet av växtlistan är för få observationer av levande växtmaterial. Lignoser som tas upp i tabellen har undersökts genom bilder och vissa fall även kunnat observerats i realtid i Alnarpsparken, Skåne och i ett fall Malmö. Dock är det svårt att avgöra vilket skick exemplaren varit i och hur vidare det påverkar deras utseende. Eftersom observationerna och bilderna är gjorda i zon 1 och inte i zon 3 är det svårt att avgöra om lignosernas utseende påverkas av vilken zon de växer i. Detta är värt en extra tanke då exempelvis barken vars utseende kan vara en avgörande faktor när växtval görs.

Urvalet av växtlistan skulle också kunna varit mer konsekvent och mindre personligt. De lignoser som jag tagit med i min växtlista är ett urval över de lignoser som uppfyller kriterierna för växtlistan och som jag personligen anser är vackra och bidrar med vintervärde. Det finns också lignoser som har uppfyllt växtlistans krav, men som jag inte tagit med då jag inte ansett de vara dekorativa. Likväl så finns det arter som jag tagit med men som inte omnämns i litteraturen för sin bark som exempelvis *Fothergilla major* och *Viburnum trilobum* 'Alfredo'.

6. Slutsats

För att skapa en upplevelsevärd vinterträdgård har jag fått klart för mig hur otroligt viktigt det är att ha en välplanerad komposition där man använder sig olika typer av vintervärden. Det har även blivit klart för mig hur viktigt det är att ha kunskap om strukturer, färger och former och hur de kan användas för att påverka en vinterkomposition. I de böcker jag utgått ifrån så har vintervärden inkluderat karaktärer som dekorativ bark, unikt habitus, vinterblommande lignoser, barrväxter, perenner etcetera. Vad som sedan är bra växtkombinationer respektive dåliga är helt omöjligt att säga då detta helt har att göra med tycke och smak. Samma sak gäller vad som anses vara dekorativ bark eller vackerthabitus.

Slutligen kan jag alltså säga att det finns olika vintervärden som kan användas för att förhöja en trädgård under vinter och att bark och habitus tillhör dem. Dessa kan sedan användas för att bidra med färg och struktur under den annars gråa årstiden. Det finns också olika aspekter som man bör ha kunskap inom för att hjälpa en till att få det önskade resultatet. Dock så ser jag dessa som endast verktyg, sedan handlar allting om ens eget tycke och smak.

7. Källförteckning

- Buffin, Michael W. (2005). *Winter-flowering shrubs*. Portland, Or.: Timber Press
- Carpenter, Philip Lee & Walker, Theodore D. (1990). *Plants in the landscape*. 2. ed. New York: W. H. Freeman and Company
- Clarke, Graham (1986). *Autumn & winter colour in the garden*. London: Ward Lock
- Folkesson, A., Sjöman, H. & Brising, K. (2015). *Växter för vinterfägring*. SLU Alnarp: Movium. (Movium Fakta, 2015:1).
- Lagerström, Tomas (2002). *Växter för framtiden IV*. Alnarp: Sveriges lantbruksuniv. Lancaster, Roy (1991). *Shrubs through the seasons*. London: HarperCollins
- Landerholm, Ylva & Bengtsson, Cecilia (2012). *Träden i din trädgård: den busiga poppeln och 101 andra träd*. Stockholm: Natur & kultur
- Palmstierna, Inger & Johanson, Bertil K. (1999). *Träd & buskar i trädgården*. Västerås: Ica
- Pollet, Cedric (2017). *Winter gardens - reinventing the season*. Revised edition London: Frances Lincoln Publishers Ltd
- Robinson, Nick & Wu, Jiahua (2016). *The planting design handbook*. Third edition. Farnham, Surrey: Ashgate
- Sjöman, Henrik & Slagstedt, Johan (2015a). *Stadsträdslexikon*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Sjöman, Henrik & Slagstedt, Johan (red.) (2015b). *Träd i urbana landskap*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Thomas, Graham Stuart (1994). *Colour in the winter garden*. [3.] rev. and enl. paperback ed. London: Weidenfeld and Nicolson
- Toomer, Simon. (2005). *Trees for the small garden*. Portland, Or.: Timber Press
- Tönnersjö plantskola (2017). *Tönnersjös trädguide: inspiration & information från Sveriges plantskola*. 2. uppl. Eldsberga: Tönnersjö

Art	Svenskt namn	Växtzon	Prydnadsvärde	Referenser	Internet sidor, Alla besökta senast 2019-08-30
STORA TRÄD (18-30 M)					
<i>Carya ovata</i>	Skidhickory	3 (4)	Bark som flagnar, spricker upp i stora remsor i vertikal riktning. Flagorna sitter kvar och bidra med att skapa en karaktärsfull stam.	Tönnersjö plantskola (2017, s. 72).	
<i>Betula pendula</i> "Dalecarlica" E	Örnåsbjörk	7	Har ett graciöst växtsätt med vit stam och tidigt förgrenad krona. Bildar kraftiga sidogrenar. De yttre grenarna är hängande. Trädet får inga hanhängen vilket gör det till en bra björk för pollenallergiker.	Landerholm (2012, s. 51), Thomas (1994, s.62), Tönnersjö plantskola (2017, s. 67).	
<i>Salix alba</i> var. <i>hermesina</i> "Vinterglöd" E	Koralpil	4 (5)	Har ett graciöst växtsätt med vit stam och tidigt förgrenad krona. Bildar kraftiga sidogrenar. De yttre grenarna är hängande. Trädet får inga hanhängen vilket gör det till en bra björk för pollenallergiker.	Landerholm (2012, s. 88),Tönnersjö plantskola (2017, s. 187).	https://www.eplanta.com/show_vaxt.php?ID=109
MEDELSTORA TRÄD (10-18 M)					
<i>Acer campestre</i> fk. UPPSALA E	Naverlönn fk UPPSALA E	4	Brunaktig stam som är vackert skrovlig, naturligt flerstammig med ett karaktärsfullt vresigt grenverk synligt på vintern. Korklöster förekommer vanligen på unga grenar.	Plantrum kategori 'Stam och skott', Tönnersjö plantskola (2017, s. 32).	https://www.eplanta.com/show_vaxt.php?ID=1
<i>Alnus incana</i> "Lancinata"	Flikbladig grål	5	Grå och slät stam som med ålder kan spricka upp en aning. Den har ett graciöst och luftigt uttryck med grenar som väker fjäderlikt från stammen och bildar horisontella skikt.	Landerholm (2012, s. 26, 38),Tönnersjö plantskola (2017, s. 57).	
<i>Betula albosinensis</i> "Fascination"	Kinesisk björk	3	Går från vinröd som ung stamfärg till vit som äldre. Tillsammans med den tunna och snygga avflagningen bildas ett färgspel som förändras trädets utseende genom åren.	Tönnersjö plantskola (2017, s. 61).	
<i>Betula albosinensis</i> var. <i>septentrionalis</i>	Kopparbjörk	3	Kopparröd avflagnande stam.	Palmstierna & Johanson (1999, s.109), Thomas (1994, s.64), Tönnersjö plantskola (2017, s. 61)	
<i>Betula ermanii</i> "Blush"	Kamtjatkabjörk	4	Vacker björk som gärna tar för sig och bildar grova sidogrenar om den står i öppna lägen. Stam har en vackert krämvit färg som flagnar med stora bitar, under avflagningen döljs den rosaktiga färgen.	Sjöman & Slagstedt (2015a, s.124-125), Thomas (1994, s.63).	
<i>Betula pendula</i> fk. JULITA E	Vårtbjörk	4	En fin björk med en typisk svartvit björkstam, tillsammans med sina låå årskott så bidrar dem till en vacker vinterfärgning. Förrååå JULITA är anpassad för mellan sverige, medans fk. SAVOLAKSI är trivs bäst i Svejges norra trakter.	Palmstierna & Johanson (1999, s.109), Thomas (1994, s.62-63), Tönnersjö plantskola (2017, s. 65).	
<i>Betula utilis</i> var. <i>jacquemontii</i>	Himalajabjörk	3 (4)	Krivit stam som lyser upp i vintermörkret, de kraftiga avflagningarna gör att den behåller sin vitafärg.	Landerholm (2012, 26 ,51), Palmstierna & Johanson (1999, s.109), Thomas (1994, s.63), Tönnersjö plantskola (2017, s. 65, 283).	
<i>Cercidiphyllum japonicum</i> fk. GÖTEBORG E	Katsura	4 (5)	Tidigt uppsprucken brun bark, vanligen flerstamiga individer. E-planta ger säker och pålitligt utveckling zon 1-4.	Palmstierna & Johanson (1999, s.109), Sjöman & Slagstedt (2015b, s. 187- 188),Tönnersjö plantskola (2017, s. 78, 283)	
<i>Prunus maackii</i> "Amber Beauty"	Gulbarkig hägg	5	Är en namnsort som ger ett träd med en barkfärg som är ljus gyllenbrun med dragning åt gult.	Landerholm (2012, s.100), Palmstierna & Johanson (1999, s.64), Plantrum kategori 'Stam och skott', Tönnersjö plantskola (2017, s. 155)	
<i>Prunus maackii</i> "Copper"	Kopparhägg	5	Får en blank, ljus gyllenbrun-kopparfärgad bark, denna namnsort är selekterad av Kenneth Lorentzon och ska fungera bra även i södra Sverige.		https://plantarum.slu.se/showplant.aspx?plantid=672&nav=plantdetails
<i>Prunus maackii</i> "Honey" E	Gulbarkig hägg	5	Fin blank närbark i konungsgul färg. I södra Sverige kan förtidig igångsättning på våren leda till barksprickor. Trädet blir som vackrast i landets norra halva.	E-planta , Tönnersjö plantskola (2017, s. 155)	
SMÅ/MINDRE TRÄD (< 10 M)					
<i>Acer campestre</i> fk. UPPSALA E	Naverlönn fk UPPSALA E	4	Brunaktig stam som är vackert skrovlig, naturligt flerstammig med ett karaktärsfullt vresigt grenverk synligt på vintern.	Plantrum kategori 'Stam och skott', Tönnersjö plantskola (2017, s. 32).	https://www.eplanta.com/show_vaxt.php?ID=1
<i>Acer ariseum</i>	Kopparlönn	3	Avflagnande och hoprullande bark i kopparbrun.	Sjöman & Slagstedt (2015a, s.40), Tönnersjö plantskola (2017, s. 38).	
<i>Acer negundo</i> fk. ALNARP E	Åsklönn	5	Barken har oregelbundna barkåsar som sitter tätt och grunt. Stammen är gråbeige.	Plantrum kategori 'Stam och skott',Tönnersjö plantskola (2017, s. 39)	
<i>Acer pensylvanicum</i>	Amerikansk strimmlönn	4	Oliggrön stam med vita strimmor. Det är förekommande med en låg förgrening och trädet kan bli bredare än dess höjd.	Landerholm (2012, s. 76), Thomas (1994, s.66).	
<i>Acer rufrinerve</i>	Rostlönn	3	Har en vackert blågrå till grön stam med vita strimmor. Har olivgröna knoppar som visas upp när trädet är avlövad.		https://plantarum.slu.se/showplant.aspx?plantid=52&nav=plantdetails
<i>Acer tegmentosum</i>	Manchurisk strimmlönn	4	Vit strimmig stam med årsskott som har vitblå vaxbeläggning.	Sjöman & Slagstedt (2015a, s. 71-72), Sjöman & Slagstedt (2015b, s. 497)	
<i>Prunus x schmittii</i>	Mahognykörbär	3	Stammen är vackert mahognyfärgad/mörkt kopparbrun med många tvärgående korklöster längs stammen. På äldre individer kan dessa lyster bli så många att skymmer den vackra barken.	Tönnersjö plantskola (2017a, s. 211), Sjöman & Slagstedt (2015b, s. 717-719)	
<i>Prunus serrula</i>	Glanskörsbär.		Vinröd kopparfärgad glansig bark som ofta förgrenar sig tidigt. På barken syns ofta lenticeller som bidrar med ett eget uttryck.	Landerholm (2012, s. 100), Palmstierna & Johanson (1999, s.64), Sjöman & Slagstedt (2015a, s.566-567),Tönnersjö plantskola (2017, s. 160, 228)	
STORVUXEN BUSKE/BUSKTRÄD (3-10 M)					
<i>Acer tataricum</i> fk. FALUN E	Ryslönn	5	Karaktärfullt växtsätt hos äldre exemplar, vanligen flerstammig med lågt ansatt krona som breder ut sig.	Sjöman & Slagstedt (2015a, s. 69-70).	https://www.eplanta.com/show_vaxt.php?ID=6
<i>Acer triflorum</i>	Klöverlönn	5	Avflagnande bark likt Acer griseum, men beskrivs ha en gröver, skrovligare avflagning utan glansighet. Är vanligen flerstammig.	Sjöman & Slagstedt (2015a, s. 72-73).	http://malmotrad.tumblr.com/post/147794908071/acer-triflorum-klöverlönn-unikum-säkert-förnotes
<i>Cornus mas</i>	Körbärskornell	4	En stor får med åren en vackert uppsprucken, flagig bark och kan stammas upp så att de bildar ett unikt litet träd med bred och yvig krona. Stam och huvudgrenar är grova och robusta med mycket hård ved.		https://plantarum.slu.se/showplant.aspx?plantid=211&nav=plantdetails
<i>Syringa reticulata</i> fk. Enskeide E	Ligustersyren	5 (6)	Har som ung en glansig ljusgrå bark med ljusa lenticellstreck. Stammen är rikt förgrenad och som vuxen försvinner barkens glansigheten och den får ett grövre uttryck. Stammarna slingrar sig uppåt och bildar ett unikt litet träd med tiden.	Sjöman & Slagstedt (2015b, s. 717-719). Tönnersjö plantskola (2017, s. 211)	
BUSKAR					
<i>Cornus sericea</i> "Farba" E	Videkornell	6	Mörkröda. Bör väljas istället för korallkornell som kan drabbas av grenödd.		http://www.essungaplantskola.se/kategori/alla-vaxter/produkt-cornus-sericea-farba-e.aspx?IsA=https://www.eplanta.com/show_vaxt.php?ID=25
<i>Cornus sericea</i> "Flaviramea"	Guldkornell	6	Gulgröna dekorativa årsskott.		https://plantarum.slu.se/showplant.aspx?plantid=215&nav=plantdetails
<i>Cornus sericea</i> "Kelsey"	Tuvsornell	3	En kompakt tillväxande buske med korallröda skott.		https://plantarum.slu.se/showplant.aspx?plantid=216&nav=plantdetails
<i>Fothergilla major</i>	Häkal	3	En dekorativ buske med ett unikt grenverk som ger ett troligt uttryck.	https://www.astes.se/tradgerdsvader/trad-buskar/ster-buskar.html	
<i>Kolkwitzia amabilis</i> "Pink Cloud"	Paradisbuske	4	Paradisbusken har en vackert avflagnade stam som är sandbrun. Överhängande växtsätt med bågformade grenar. Denna namnsort är kompakter än den rena arten och har något sämre hårdighet.	Pollet (2015, s. 193)	http://www.essungaplantskola.se/kategori/alla-vaxter/produkt-kolkwitzia-amabilis-pink-cloud.aspx?IsA=https://plantarum.slu.se/showplant.aspx?plantid=422&nav=plantdetails
<i>Salix alba</i> var. <i>hermesina</i> "Vinterglöd" E	Koralpil	4 (5)	Har orangeroöda-gulorangerå årskott som gör sig vackert i vintersolen och skyder inga rotskott. Stubbskott bildas efter nedskärning och kan där med användas buske.	Tönnersjö plantskola (2017, s. 187).	https://plantarum.slu.se/showplant.aspx?plantid=422&nav=plantdetails